

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE — DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚA — ECONOMIE POLITICĂ

DIRECTOR: C. G. DISSESCU

PRIM-REDACTOR: V. ATHANASOVICI

REDACTORI: PAUL NEGULESCU, DEM. NEGULESCU, AL. CERBAN, G. MEITANI, G. G. DANIELOPOLU, G. C. CRISTESCU.

ZIARUL APARE
JOIA ȘI DUMINECA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA STRADA DOAMNEI, 20

REDACTOR-ADMINISTRATOR
B. P. RĂDULESCU

ABONAMENTELE

se fac pe an și pe jumătate de an
la 1 Ianuarie și 1 Iulie

Dela 1 Iulie până la 1 Sept. ziarul nu apare

GRIGORE G. PĂUCESCU

FONDATOR-PROPRIETAR

Un număr: 50 bani
Un număr vechiu 1 leu

COSTUL ABONAMENTULUI

Pe an, 40 lei; pe jumătate an, 20 lei

Studenții plătesc pe jumătate

Pentru străinătate se adaugă timbrul postal

SUMAR

Locațiunea de servicii sau locațiunea muncii, de d-l D. Alexandresco.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ.— *Inalta Curte de casațiune și justiție, secțiunea II*: Primăria comunei Craiova cu Toma Herăscu și altul.

Tribunalul Ilfov, secț. III: Ilie S. Ionescu cu Societatea petroliferă «Concordia».— *Observație*.

Tribunalul județului Neamț: A. Fondianer cu Ministerul domeniilor.— *Observație S. R.*

DESPRE

LOCAȚIUNEA DE SERVICII SAU LOCAȚIUNEA MUNCII (LOCATIO CONDUCTIO OPERARUM)

(LUCRĂRILE CARE POT FACE OBIECTUL UNEI LOCAȚIUNI ȘI RAPORTURILE DINTRE PATRONI ȘI LUCRĂTORI CU PRIVIRE LA ACCIDENTELE SUPERITE DE ACEȘTIA DIN URMA).

Interpreții dreptului roman și vechii autori, susțineau că numai lucrările manuale (*opera illiberales*) puteau face obiectul unei locațiuni; cât pentru lucrările profesiunilor liberale (*opera liberales*), ele n'ar fi putut face obiectul unui asemenea contract, ci numai a unui mandat.

Iată, în adevăr, cum se exprimă în această privință Pothier:

«Contractul care intervine între un avocat și clientul său, care este însărcinat cu apărarea celui dintâiu, nu este un contract de locațiune, ci un contract de mandat, onorarul ce clientul plătește avocatului nu este prețul serviciilor prestate, cari nu pot fi apreciate în bani, ci numai un semn al recunoștinței clientului, care nu este incompatibil cu gratuitatea mandatului prin natura sa»¹⁾.

1) Pothier, *Louage*, IV, 10, p. 7 și *Mandat*, V. 23. «*Si remunerandi gratia honor intervenerit, erit mandati actio*», zice legea 6, Dig., *Mandati, vel contra*, 17, 1.

Unii autori susțin că această teorie ar fi admisibilă și astăzi, pentru motivele arătate de Pothier²⁾.

Această soluție, contrară principiilor legislației noastre anterioare³⁾, este însă inadmisibilă.

În adevăr, 1° operile intelectuale sunt, ca și cele manuale, apreciable în bani, și dacă o operă literară, științifică, artistică, etc., poate și face în toate zilele obiectul unei vânzări, nu vedem pentru ce ea n'ar putea face obiectul unei locațiuni. Cine poate să susție în mod serios că avocatul sau medicul își prestează serviciile lor clienților sau bolnavilor numai din prietenie sau simpatie, atunci când de multeori ei nici nu-i cunosc măcar? Toate

2) Vezi Troplong, *Louage*, II, 791 urm.: Mareadé, VI, art. 1779, No. II, Duranton, XVIII, 196; Colmet de Santerre, VIII, 204 bis.

3) «Când se îndatorește cineva să facă un lucru de meșteșug cu hotărâtă plată în bani, zice art. 1539 din codul Calimah (1151 C. austriac), atunci se alcătuiește năimirea lucrărilor și a lucrărilor; și art. 1551 din acelaș cod (1163 C. austriac) adaugă «regulele așezate în capul acesta au loc și la meșteri, și la alte persoane cari s'au tocmnit anume sau prin tăcere ca să ia pentru ostenelele lor plată sau altă mulțumire». Textul corespunzător austriac (1163) vorbește chiar de avocați, medici, chirurși, factori, artiști, furnizori, etc (*Aerzten, und Wundärzten, Factoren, Provisoren, Künstlern, Lieferanten und anderen Personen*). «Obiectul contractului de servicii poate să consiste în servicii de orice natură», zice art. 611 § 2 din codul german. «*Gegenstand des Dienstvertrags können Dienste jeder Art sein*». «Dispozițiile titlului de față (despre locațiunea serviciilor), zice art. 348 din codul federal al obligațiilor, se aplică contractelor relative la lucrări, cari presupun cunoștințe profesionale, talente artistice sau o cultură științifică (profesiuni liberale) și cari se exercită pentru plata unui onorariu convenit în mod expres sau tacit». Codul saxon, astăzi abrogat prin noul cod german, are următoarea importantă dispoziție: «*Die Dienste können in körperlicher Kraftanwendung oder in Leistungen bestehen, welche eine besondere Sachkenntniss, eine Kunstfertigkeit oder wissenschaftliche Bildung erfordern*» (art. 1230).

aceste lucrări nu mai sunt astăzi decât exercițiul unei profesii liberale.

2° Pentru a se distinge locațiunea de mandatul salariat, nu mai e nevoie de a se recurge la obiectul acestor contracte, zicându-se că cea dintâiu are de obiect lucrările manuale, iar cel de al doilea lucrările intelectuale, căci între aceste două contracte există o deosebire mult mai mare, de oarece mandatarul lucrează în numele mandantului și-l reprezintă față de terții, pe când în contractul de locațiune, locatorul nu reprezintă pe locatar și nu lucrează în numele lui, după cum nici medicul nu reprezintă pe bolnavul pe care-l curarisește⁴⁾.

3° În fine, este de observat că art. 1470 nu vorbește de lucrările intelectuale, însă lacuna ce cuprinde codul în această privință nu ne autoriză a tăgădui posibilitatea locațiunii acestor lucrări, cu atât mai mult cu cât textul de mai sus vorbește în termeni generali de *lucrări*, făcând a face nici o distincțiune⁵⁾.

Dacă această teorie este, precum credem, adevărată, avocatul, medicul, profesorul și toți acei cari trăesc din exercițiul unei profesii liberale, n'ar fi decât niște locatori de servicii⁶⁾.

Chestiunea este cu toate acestea controversată, și unii cred că aceste persoane ar fi niște mandatar⁷⁾, iar alții văd în contractul încheiat între un

4) În cât privește celelalte deosebiri ce există între mandat și locațiunea de servicii, vezi Baudry et Wahl, *Mandat*, 400.

5) Vezi în acest sens, Thiry, IV, 76 pag 69 urm.; Laurent, XXVI, 335 urm.; Arntz, IV, 1199; Duvergier, II, 267 urm.; Planiol, II, 2232 (ed. a 4-a); Pand. fr. v^o *Mandat*, 78 urm.; Baudry et Wahl, *Mandat*, 378 urm.; T-Huc, X, 379 urm.; Plastara, *Dreptul* din 1908, No. 38 și 40; Trib. Neamț (sentință foarte bine motivată de fostul nostru elev, d-l Stefan Scriban), *Cr. Judiciar* din 1902, No. 5 (cu observ. noastră).— După Aubry et Rau (V, § 371 bis, p. 388, ed. 5-a) și Guillaouard (*Louage*, II, 696 și *Mandat*, 30) actele atârând de o profesie literară, științifică sau artistică, neputând în mod direct și prin ele înșile să facă obiectul unui angajament civilmente obligator, făgăduința unor atare acte n'ar putea fi considerată ca o locație de servicii (*locatio operarum*) nici chiar atunci când s'ar fi stipulat un onorar, soluție pe care o credem inadmisibilă.

6) Vezi Planiol, II, 2232; Baudry et Wahl, *Mandat*, 378 urm.; Laurent, XXVII, 334; T. Huc, M, 379 urm.; Pand. fr., v^o *Mandat*, 72; Glasson, nota în D. P. 90. 2. 281; Labbé, nota în Sirey, 93. 1. 497; Trib. Neamț și Judecăt. ocol. Simila (C. Orănescu), *Cr. Judiciar* No. 5 din 1902 și No. 18 din 1903.

7) Vezi Pothier, *Louage*, IV, 10 și *Mandat*, V, 26; Marcadé, VI, art. 1779, No. II; Colmet de Santerre, VIII, 204 bis; Troplong, *Louage*, II, 791 urm.; C. Agen, Sirey, 89. 2. 139; D. P. 90. 2. 281 (cu nota lui Glasson în sens contrar).

avocat, un medic, un profesor și clientul sau elevul lor, un contract nenumit, căruia s'ar aplică tot regulile dela mandat⁸⁾.

În orice caz, avocatul, medicul, inginerul, arhitectul, agentul de afaceri și, în genere, toți acei cari trăesc dintr'o profesie liberală, au drept la un onorariu pentru serviciile prestate de dânsii, dacă nu s'a stipulat în mod expres gratuitatea acestor servicii. În lipsa unui onorar stipulat în mod expres de către părți, tribunalele apreciază și fixează ele înșile acest onorariu⁹⁾, după cum dispune anume, în privința avocaților, art. 21 § ultim, *ab initio* din legea pentru organizarea corpului de avocați dela 12 Martie 1907.

«Acel care trăește din profesiunea sa, zice P. Pont, nu are nevoie de a stipulă un onorariu, decâteori este însărcinat a face un act privitor la această profesiune»¹⁰⁾.

Unele legiuiri străine sunt exprese în această privință¹¹⁾.

Tot în baza principiilor de mai sus se decide, în genere, că și pețitorul (*proxeneta*), adică, acel care înlesnește săvârșirea unei căsătorii, are drept la răsplata muncii și a ostenelelor sale¹²⁾, însă în

8) Cpr. C. Craiova, *Dreptul* No. 76 din 1890; P. Pont, *Petits contrats*, I, 825; Garsonnet, *Pr. civile*, I, § 103, p. 406 urm. (ed. 1-a) și § 252, p. 423 (ed. 2-a), etc. Vezi și tom. V al Coment. noastre pag. 20.

9) Cpr. Cas. rom. Bulet. 1900, pag. 36 și *Dreptul* No. 19 din 1900; Trib. Roman și Neamț, *Dreptul* No. 58 din 1895 și *Cr. Judiciar* No. 5 din 1902; Judecăt. ocol. Simila, *Cr. Judiciar* No. 18 din 1903; Planiol, II, 2235; Troplong, *Mandat*, 163; Pand. fr., v^o *Mandat*, 1223; T. Huc, XII, 19; P. Pont, *Petits contrats*, I, 884, etc. Vezi tom. V al Coment. noastre, p. 158, nota 5; t. VII, p. 110 și t. VIII, p. 550 nota 1.

10) P. Pont, *op. și loco supra cit.*

11) Cpr. art. 612, 632 codul german; art. 1152, 1163 codul austriac (1540, 1551 codul Calimach), art. 5, capit. 18 codul suedez dela 1734, etc.

12) Vezi t. I al Coment. noastre, p. 552, 553, nota 3 (ed. 2-a); t. V, pg. 142, 143, nota 3, și numeroasele autorități citate acolo într'un sens și într'altul. Curtea de casație din Belgia persistă în ideea, greșită după noi, de a considera eurtajul matrimonial ca ilicit vezi Sirey, 1908. 4. 22 și *Cr. Judiciar* No. 57 din 1908, pg. 456 (cu observ. de I. S. Codreanu) — Baudry et Barde, în *Tratatul asupra obligațiilor*, se pronunță, ca și noi, pentru dreptul pețitorilor la un onorariu, și în ediția 3-a a acestui *Tratat* din 1906, p. 354, *ad notam*, erudiții profesori se referă la părerea noastră, citând chiar *Tratatul nostru în limba română*, precum și *articolul ce am publicat în această privință în Dreptul* No. 63 din 1899. Dacă s'au găsit scriitori români cari să nu citeze operele noastre, ca și cum n'am existat pe fața pământului, avem cel puțin satisfacția de a ne vedea citat de străini, ceea ce pentru noi este o largă compensație.

această din urma privință chestiunea, precum se știe, este controversată.

Cât pentru chestiunea de a se ști dacă onorarul unui avocat sau altui profesionist, stipulat prin convenția părților, poate sau nu să fie redus de judecători, negativă eră singură juridică înaintea legii din 12 Martie 1907, pentru că această reducere constituie o violare a convenției părților (art. 969). Cu toate acestea, chestiunea eră controversată¹³⁾.

Astăzi, după art. 21 al legii pentru constituirea corpului de avocați din 12 Martie 1907, tribunalele au facultatea, atunci când onorarul unui avocat a fost stipulat prin pactul *quota litis*, de a reduce suma stipulată, în caz de vădită exagerare.

Am terminat cu partea întâia a acestui ultim studiu. Rămâne acum să vedem care este responsabilitatea patronului, atunci când lucrătorul său a fost victima unui accident, pricinuit cu ocazia lucrării încredințată acestui lucrător. Nu vom insista însă mult asupra acestei chestiuni, nu doar că n'ar fi importantă, ci pentru că am mai examinat-o odată, atât în tom. V al Comentariilor noastre, p. 498 urm., cât și în coloanele acestui ziar, No. 12 din anul 1898.

*

Persoana care reclamă daune din cauza unui delict sau quasi-delict trebuie, ca orice reclamant, să-și dovedească reclamația sa (art. 1169), adică să stabilească, pe de o parte, existența din partea pârâtului a unei culpe, iar pe de altă parte, cuantumul daunelor materiale sau morale aduse prin faptul ilicit al adversarului. Culpă delictuală nu este, în adevăr, niciodată presupusă, ci numai cea contractuală (art. 1082).

Aceste principii au dat însă loc la dificultăți în privința chestiunii de a se ști dacă lucrătorul care a fost victima unui accident industrial trebuie, pentru a putea cere daune dela patronul său, să dovedească o culpă din partea acestuia, sau dacă patronul, pentru a se apăra de răspundere, trebuie să dovedească cazul fortuit sau culpa lucrătorului. Cu alte cuvinte, responsabilitatea patronului rezultă ea din delict sau din contract?

După o teorie, foarte acreditată, patronul n'ar răspunde de drept de accidente înțelese întâmplătoare, el nefiind responsabil decât conform art. 998 și 999 codul civil; așa că el n'ar datorii lucrătorului său nici o despăgubire, decât eră nu se dovedește o culpă din partea lui¹⁴⁾.

Am susținut însă altădată și susținem și astăzi, că contractul încheiat între patron și lucrător, obligă pe acesta din urmă nu numai a-i plăti salariul promis, dar încă a veghea la siguranța vieții lucrătorului și a-l apăra contra consecințelor pericolelor inerente lucrării sale. El trebuie să apere pe lucrător în contra propriei sale inexperiențe și imprudențe¹⁵⁾. El trebuie să vegheze la siguranța lucrătorilor săi, mai ales când întrebuințează copii minori și femei, cari nu au încă experiența necesară¹⁶⁾.

În puterea principiilor înscrise în art. 1082, 1083, 1156, 1169, etc., patronul nu poate deci fi scutit de obligația sa, decât dovedind că accidentul s'a întâmplat din culpa lucrătorului, sau din caz fortuit ori forță majoră¹⁷⁾.

Art. 998 și 999 trebuiesc deci scoase din desbateri în cazul de față, neputând fi vorba de răspunderea delictuală, ci de cea contractuală, de vreme ce între patron și lucrător s'a încheiat un contract, prin care cel de al doilea își închiriaza serviciile sale celui dintâiu.

Prin însăș natura contractului și prin puterea

14) Vezi în acest sens, Cas. fr. D. P. 98. 1. 141 și multe alte autorități citate în tom. V al Coment. noastre, p. 498, 499, nota 2.

15) Cpr. C. Caen și Orléans. D. P. 81. 2. 79; D. P. 86. 2. 12.

16) Vezi Cas. rom. Bulet. 1900, p. 623 și Cr. judiciar No. 40 din 1900, precum și multe alte decizii străine, citate în tom. V al Coment. noastre, p. 500, *ad notam, in fine*. Cpr. legea din 22 Februarie 1906 asupra muncii minorilor și femeilor în așezămintele industriale și exploatarea miniere. — Curtea noastră de casație zice foarte bine, în această privință, prin decizia *supra* citată, dată în secțiuni-unite, că faptul de a pune copii să lucreze la mașini și aparate, a căror întrebuințare poate da naștere la accidente, dacă nu se iau toate precauțiunile necesare, constituie o imprudență din partea patronului; independent de măsurile de siguranță ce va fi luat și recomandațiile ce va fi făcut acelor copii, intrucât din cauza vârstei lor, copiii nu-și pot îndeajuns da seama de pericolul ce-i amenință, dacă nu se țin de acele recomandații. În consecință, decizia de mai sus pune în principiu că imprudența patronului de a întrebuința copii la mașini și aparate al căror uz nu este scutit de pericol, face pe patron responsabil de orice accidente s'ar întâmpla acelor copii.

17) Vezi în acest sens numeroasele autorități citate în t. V al Coment. noastre, p. 500, nota 1.

13) Vezi asupra acestei controverse t. VIII al Coment. noastre, p. 550, 551 nota 1.

lucrurilor, patronul se obligă a garanta lucrătorilor și muncitorilor săi siguranța vieții lor și a lua toate măsurile necesare pentru a preîntâmpina orice pericol inerent lucrării sau muncii lor, iar lucrătorul, la rândul său, se obligă a nu face iluzorii precauțiunile sau măsurile de siguranță luate în acest scop de patron¹⁸⁾.

Or, fiind vorba în specie de obligații reciproce luate prin contract, se vor aplica deci principiile dela culpa contractuală, iar nu dela cea delictuală. Acestea ni s'au părut întotdeauna adevăratele principii cari cârmuesc această delicată materie, și ele au fost consacrate printr'o decizie remarcabilă a Curței din Galați, dată sub prezidenția amicului nostru, d-l E. G. Economu, astăzi consilier la Înalta Curte de casație, care a admis în totul modul nostru de a vedea¹⁹⁾.

«Obligația patronului, zice Curtea, de a despăgubi pe lucrător pentru accidentele întâmplare în serviciul său, izvorăsc din contractul încheiat între patron și lucrător, prin care lucrătorul își închiriază serviciile sale patronului, și pe baza acestui contract, patronul este presupus în culpă decâteori nu dovedește că el și-a îndeplinit obligația ce are față de lucrător, și anume aceea de a lua toate măsurile necesarii pentru a preîntâmpina pericolele, și că accidentul s'a întâmplat din greșala sau imprudența lucrătorului, ori din caz fortuit²⁰⁾.

Este adevărat că această frumoasă decizie a fost casată, după două divergențe, în secții-uite, prin decizia citată *supra* în nota 16, însă Curtea de casație nu contestă principiul culpei contractuale, așa de bine pus de către Curtea din Galați, ci se mărginește a decide că patronul eră, în specie, în culpă, prin faptul că a întrebuițat la o mașină periculoasă de pastă făinoasă (macaroane), pe o fată de 14 ani, care, pe când lucră la lucrul ce i se încredințase, a avut mâna prinsă în mașină și ruptă cu desăvârșire. Curtea de casație a judecat, deci, în cazul de față, mai mult în fapt decât în drept, con-

sacrând în mod implicit principiul culpei contractuale, care în alte țări a fost admis prin legi speciale²¹⁾, și care, la noi, rezultă din principiile generale.

Iași.

D. ALEXANDRESCO

21) Vezi, între altele, în Sirey, 1809, partea finală (*Lois annotées*), p. 761 urm. legea fr. din 9 Aprilie 1898, privitoare la responsabilitatea accidentelor de cari lucrătorii sunt victime în lucrările lor.

JURISPRUDENȚA ROMANA

INALTA CURTE DE CASAȚIUNE ȘI JUSTIȚIE SECȚIUNEA II

Audiența din 18 Februarie 1909

Președinta d-lui N. Mandrea, președinte

Primăria comunei Craiova cu Toma Herăscu

REVIZUIRE.— TERNEN DE.— COMUNICAREA HOTĂRÎRII.— DACĂ TREBUE FĂCUTĂ ÎN MOD SPECIAL.— ART. 297 PR. CIVILĂ.

Dispozițiunile art. 297 pr. civilă, prevăzând un termen pentru revizuire de două luni dela primirea copiei de pe hotărîrea rămasă definitivă, fără a cere însă o comunicare specială a hotărîrii, urmează că atunci când hotărîrea a rămas definitivă prin neapelare și s'a comunicat pentru executare, nu se mai poate cere a se face pentru revizuire o nouă comunicare specială, pe care textul de lege nu o cere.

No. 36. — Respins, ca nefondat, recursul făcut de Primăria comunei Craiova, în contra sentinței tribunalului Dolj, No. 80 din 1909, dată în proces cu Toma Herăscu și altul.

S'au ascultat: d-l avocat Opișan, în dezvoltarea motivelor de casare; d-l avocat Filiti, în combateri.

Curtea deliberând,

Asupra motivelor de casare invocate :

I. «Rău tribunalul interpretează art. 297 procedura civilă când menționează că pentru revizuire în favoarea Statului județelor și comunelor nu trebuie o comunicare specială a sentinței rămasă definitivă, dela data cărei comunicări curge termenul de 2 luni».

II. «Rău tribunalul socotește că o sentință definitivă pusă în executare, care s'a comunicat prin somațiunea Primăriei, este echivalentă cu comunicarea specială impusă de art. 297 procedura civilă, de unde reese o greșită interpretare a acestui articol».

Având în vedere sentința supusă recursului prin care s'a respins ca tardivă cererea de revizuire făcută de Primăria comunei Craiova în contra cărții de judecată a judecătorului ocolului I Craiova No. 1522 din 1906 pe motiv că comunicarea acestei cărți de judecată, făcută pentru executarea ei, este suficientă pentru cur

18) Aceștia sunt chiar termenii unei sentințe a tribunalului civil din Bruxelles, dela 31 Decembre 1885, sentință citată de E. Delacroix în D. P. 86. 2. 154, *ad notam*, coloana 1.

19) Vezi în *Dreptul* No. 65 din 1899, nota care însoțește această decizie, și care se referă la părerea noastră, susținută cu un an înainte în coloanele acestei reviste.

20) Vezi *Dreptul* No. 65 din 1899 și *Cr. judeciar* No. 40 din 1900 p. 319.

gerea termenului de revizuire, nefiind nevoie de o comunicare specială;

Considerând că art. 297 procedura civilă prevede un termen de revizuire de 2 luni dela primirea copieii de pe hotărârea rămasă definitivă, fără ca acest articol să ceară pentru revizuire o comunicare specială a hotărârei;

Că dacă în expunerea de motive, relativ la acest articol, se arată că s'a schimbat sistemul vechei legi, fixându-se termenul de 2 luni dela o comunicare specială, articolul însă nu este redactat cu aceste expresii, așa că dacă prin redacția actuală s'a înlăturat inconvenientul de a nu curge termenul de revizuire odată cu cel de apel, nu se mai poate cere, atunci când hotărârea a rămas definitivă prin neapelare și s'a comunicat prin executare, a se face, pentru revizuire, o nouă comunicare specială, pe care textul de lege nu o cere;

Că astfel fiind, când, în speță, se constată că cartea de judecată No. 1522 din 1906 rămasă definitivă, s'a comunicat cu somația de executare la 10 Martie 1907, iar cererea de revizuire s'a făcut la 2 Octombrie 1907, această cerere a fost făcută peste termenul legal și tribunalul respingând-o ca atare n'a violat nici un text de lege și motivele de casare sunt nefondate.

Pentru aceste motive, respinge.

TRIBUNALUL ILFOV, SECȚIUNEA III

Audiența dela 1 Decembrie 1908

Președinta d-lui P. Hagiopol, președinte

Ilie S. Ionescu cu Societatea petroliferă «Concordia»

ACCIDENT DE LUCRU.—COMITENȚI.—RESPONSABILITATE DE FAPTA PREPUȘILOR.—ART. 1000 CODUL CIVIL.

ACCIDENT DE LUCRU.—EXPLOATĂRI MINIERE.—MĂSURI DE SIGURANȚĂ.—NEOBSERVARE.—RESPONSABILITATEA PATRONULUI. CULPĂ COMUNĂ.—EFECTE.—ATENUAREA DESPĂGUBIREI.—DREPTUL DE APRECIERE AL JUDECĂTORULUI.

PREJUDICIU.—DAUNE MORALE ȘI MATERIALE.—ÎNTELESUL LOR.

1° În principiu, orice faptă a omului, care cauzează altuia prejudiciu, obligă pe acela din a cărui greșală s'a ocazionat a-l repară. La acest principiu, că fiecare răspunde de fapta sa, că greșelile sunt personale și că faptele altuia 'i sunt străine, legiuitorul, printr'un fel de derogatie, întinde această responsabilitate și determină, prin art. 1000 codul civil, cazurile în cari responsabilitatea faptului altuia incumbă unor anumite persoane. Intre aceștia sunt și comitenții, cari răspund de prejudiciul cauzat de prepușii lor în funcțiunile ce le sunt încredințate.

2° După regulamentul poliției miniere și după regulamentul industrial din 24 Septembrie 1894, inginerii șefi urmează a ordonă efectuarea lucrărilor

și a veghiă ca lucrătorii sub conducerea lor să le execute întocmai, și sunt ținuti a posedă întocmirile necesare de a feri pe lucrători de răni prin mașinele în acțiune, între altele, a împrejmui cu parapete de siguranță nu numai toate părțile de transmisiune, ci și chiar micile roțițe de ar fi legate cu vre-un volan sau de vre-un motor principal.

Acestea fiind obligațiunile pe cari patronii trebuie să le urmă în asemenea lucrări, rămâne ca autoritatea judecătorească să examineze în fapt dacă aceste cerințe au fost îndeplinite, pentru a stabili culpa și prin urmare responsabilitatea în caz de accident întâmplat unui lucrător.

3° În cazul când și lucrătorul ar fi în culpă și când, prin urmare, accidentul s'ar datoră unei culpe comune, aceasta nu are de efect de a ridica verice responsabilitate a patronului, pentru a putea opune un fine de neprimire acțiunii, ci numai de a atenua quantumul daunelor, lăsând evaluarea lor la suverana apreciere a autorității judecătorești.

4° Prin daune, fie ele morale sau materiale, se înțelege indemnitatea datorită pentru reparațiunea prejudiciului suferit.

Tribunalul,

Asupra acțiunii d-lui Ilie S. Ionescu, făcută prin petiția înregistrată la No. 1049 din 1908, astfel cum a fost modificată, prin care cere ca societatea petroliferă «Concordia» să fie obligată a-i plăti suma de 90.000 lei, ca daune morale și materiale, ce le-a încercat prin suferința produsă de fracturarea șirei spinării în exercițiul funcțiunii sale de maestru sonder datorit culpei agenților ei care au dat o greșită comandă în serviciul său;

Având în vedere că din desbaterile orale urmate în instanță, actele prezentate, cum și din concluziunile scrise depuse de părți se constată: că la o sondă a societății, în ziua de 15 Septembrie 1907, sub conducerea d-lui inginer Popescu, unde lucră, între alții și Ilie Ionescu, se ordonă să se introducă în baraca sondei o sopă ce eră în afară; în executarea acestui ordin, șeful de echipă, reclamantul, legă cu alți lucrători, cu o funie sopa de ghiventul ei; trăgându-se de sopa funia care a fost legată de ghiventul ei scapă din loc, toți lucrătorii cad pe spate, în afară de Ilie Ionescu care cade pe volanul ce nu eră prevăzut de aparatul de siguranță și este lovit așa de tare încât rămâne în nemissare. Dus în această stare la spital, după mai multe luni de tratament, își revine, fără însă a mai fi putut lucră încă câteva luni și doctorul Gerota certifică că mai are trebuință încă de îngrijire pentru

a fi complectamente restabilit. Ilie S. Ionescu, pretinzând ca suferința ce a încercat este datorită neprevăderii d-lui inginer Popescu, și că prin aceasta i s'a creat un prejudiciu de care este responsabilă societatea «Concordia», a intentat această acțiune care face obiectul procesului de față.

Având în vedere că Ilie S. Ionescu, prin d-nii avocați Gr. Maniu și Max Gaster, își întemeiază cererea pe o călcare flagrantă a regulamentelor miniere, a disp. art. 3 și 6 din regulamentul industrial din 24 Septembrie 1894, cari dacă ar fi fost păzite, accidentul ar fi fost imposibil, cum și pe depozițiunile martorilor din care se constată că inginerul Popescu a dat ordin greșit și nu eră față la efectuarea lucrării și susține că, odată ce aceasta este constant și că din cauza acestor neprevăderi a suferit daune materiale și morale în sumă de 90.000 lei, conform art. 998 și 1000 codul civil urmează ca societatea «Concordia», responsabilă de aceasta, să fie obligată a le repara;

Având în vedere ca societatea «Concordia» prin d-nii avocați Victor Fotescu și Al. Zănescu, se opune la această cerere și susține, în primul rând, că principiile de responsabilitate din dreptul comun sunt aplicabile și patronului în caz de accident corporal survenit lucrătorului, fie care este responsabil de greșeala sa și cazul de forță majoră este în sarcina acelora cari sunt victime, prin urmare societatea nu poate fi responsabilă de accidentul întâmplat lucrătorului, produs prin greșala sau neexperiența sa, și întrucât din depozițiile martorilor reese că el eră șef de echipă și el a dat greșite ordine, nu are decât să sufere consecințele; și în al doilea rând, când s'ar trece asupra acestei chestiuni de drept, că daunele ce se cer sunt exagerate, prejudiciul ce l'a încercat ar fi suficient reparat cu alocarea unei sume de 1000 lei;

Având în vedere că, în principiu, orice faptă fără drept a omului care din culpa sa cauzează altuia prejudiciu, obligă pe acela din a cărui greșeală s'a ocazionat a-l repara. Că la acest principiu «că fiecare răspunde de faptul său, că greșalele sunt personale și că faptele altuia ii sunt străine», legiuitorul, printr'un fel de derogăție, întinde această responsabilitate și determină, prin art. 1000 codul civil cazurile unde responsabilitatea faptului altuia incumbă la anumite persoane, între care comitenții de prejudiciul cauzat de prepușii lor în funcțiunile ce li s'au încredințat;

Având în vedere că rațiunea acestei responsabilități este că aceste persoane trebuie să vegheze asupra alegerii sau conduitei altor persoane care le sunt subordonate sub diferite titluri și să împiedice prejudiciul pe care inexperiența sau stângăcirea acestora ar putea să cauzeze;

Având în vedere că, după regulamentul poliței mi-

niere și după regulamentul industrial din 24 Septembrie 1804, inginerul șef urmează a ordona efectuarea lucrării și a veghiă ca lucrătorii sub conducerea lui să le execute întocmai și sunt ținuti a posedă întocmirile necesare de a feri pe lucrători de răni prin mașinele în acțiune, între altele, o împrejmuire cu parapete de siguranță, nu numai toate părțile de transmisiune, ci și chiar miclele roțițe de ar fi legate cu vre un volan sau de vre un motor principal;

Având în vedere că dacă acestea sunt principiile și obligațiunile pe cari patronii trebuie să le urmă în asemenea lucrări, rămâne a se examina în fapt dacă aceste cerințe ale legi au fost executate, cu alte cuvinte de a stabili culpa și prin urmare responsabilitatea răniți reclamantului Ilie S. Ionescu;

Având în vedere că tribunalul, pentru a stabili această culpă, prin jurnalul cu No. . . a ordonat a se face o cercetare cu martori și a delegat pe d-l membru-supleant cu efectuarea ei;

Având în vedere că din depozițiile martorilor și în special din a lui Ion Bobeanu reese că acel Ilie S. Ionescu, în calitate de maestru sondor, lucră după ordinul inginerului Popescu a băga o sopă în baraca unei sonde, cu el și alți lucrători au legat cu funia sopa de ghiventul ei și trăgând-o spre a o ridică, funia s'a desfăcut, Ilie S. Ionescu a căzut jos rănindu-se grav la coloana vertebrală în cursul mișcării unui volan și unei mașini ce s'a scăpat din vedere a fi oprită în timpul tragerei sopii;

Având în vedere că din actele din dosar și din certificatul medical a d-lui dr. Gerota se constată că reclamantul Ilie S. Ionescu a fost grav rănit, că a suferit incapacitate de lucru în timp de mai bine de un an de zile și că îi este încă necesar un tratament de un an pentru a fi complectamente restabilit;

Având în vedere că dacă faptele stau astfel, este cert că rănirea reclamantului Ilie S. Ionescu este datorită culpei inginerului S. Popescu, care e lipsit de prevedere de a construi modul cum eră să fie legată funia de sopă, de a omite de a opri mersul mișcării voladului și a mașinei în timpul tragerei sopei, cum și de a nu fi construit apărătorile necesare pentru a evita accidentul;

Având în vedere că, odată ce este constant că accidentul este provenit din culpa inginerului Popescu, și întrucât acel Ilie S. Ionescu, din cauza acestui accident a fost grav bolnav în timp de aproape doi ani, împedecat în asemenea condițiuni de a mai putea lucra, discuțiune nu mai poate fi că prejudiciu a suferit și că societatea responsabilă de prepușii săi, e ținută a-l repara;

Având în vedere că, este adevărat în drept obișnuită societății că ea nu poate fi responsabilă de accidentul întâmplat lucrătorului, produs prin greșala sau

inexperiența lui, însă în fapt cu nimic nu s'a dovedit și de nicăeri nu reese aceasta;

Având în vedere că, chiar presupunând că în această privință ar fi în culpă și reclamantul Ilie S. Ionescu, prin urmare că accidentul ar fi datorit unei culpe comune, încă ea nu are de efect de a ridică verice responsabilitate pentru a se putea opune un fine de neprimire unei acțiuni, ci numai de a atenua quantumul dnușelor, lăsând evaluarea lor la suverana apreciere a autorității judecătorești (v. A. Sourdat, *Traité de la responsabilité*, t. I, p. 119);

Având în vedere că prin daune, fie ele, morale sau materiale, se înțelege indemnitatea datorită pentru reparațiunea prejudiciului suferit;

Că, dar, așa fiind, orcare ar fi natura daunelor ce le-a încercat reclamantul Ilie S. Ionescu, tribunalul evaluează că suma de 6000 lei reprezintă echivalentul lor.

Pentru aceste motive, redactate de d-l președinte, admite acțiunea.

Semnați: P. Hagiopol, G. Băicoianu.

Observație. — Vezi în privința responsabilității patronului, în caz de întâmplarea unui accident lucrătorului, studiul d-lui D. Alexandresco, publicat mai sus, tot în acest număr al *Dreptului*.

În cât privește cazul când există culpă comună, adică decâteori atât autorul faptului deunător cât și victima lui sunt în culpă, judecătorul este autorizat a reduce suma daunelor la care autorul faptului urmează a fi condamnat. Vezi C. București, *Dreptul* din 1895, No. 61, precum și multe alte autorități citate de d-l D. Alexandresco, în tom. V al Coment. sale, p. 422, nota 2. Numai în materie de seducțiune, acțiunea în daune din partea femeii este inadmisibilă decâteori seducțiunea provine și din culpa ei. Cpr. tib. Brăila, *Dreptul* din 1882 No. 11; Laurent, IV, 90 și alte autorități citate de d-l D. Alexandresco, tom. V, p. 466, nota 2.

De asemenea, în materie de concurență neleală, daunele se compensează când ambii comercianți s'au găsit culpabili de aceleași fapte necorecte. Vezi autoritățile citate de d-l D. Alexandresco, tom. V, p. 422, nota 2 și p. 458, *ad notam*.

BIBLIOGRAFIE

Legea asupra taxelor de timbru și înregistrare, promulgată la 24 Februarie 1900, pusă în lucrare la 1 Martie 1900, cu modificările introduse prin legile ulterioare, adnotată și comentată de d-l **Corneliu Botez**, președinte al secțiunii II, trib. Cărburelui. — Editura Socec & Co. — București, 1908.

TRIBUNALUL JUDEȚULUI NEAMȚ

Audiența dela 3 Iunie 1908

Președința d-lui Scarlat Coslovanu, președinte

A. Fondianer cu Ministerul domeniilor

LOCAȚIUNE. — PACT COMISORIU EXPRES. — REZILIEREA CONTRACTULUI DE DREPT. — ART. 1367 CODUL CIVIL. — RENUNȚAREA LA PACTUL COMISORIU EXPRES.

LOCAȚIUNE. — FAPTE CARE POT CONSTITUI O RENUNȚARE TACITĂ. — PRIMIREA CĂȘTIURILOR POSTERIOR TERMENELOR STIPULATE ÎN CONTRACT.

LOCAȚIUNE. — DACĂ LOCATORUL POATE REVENI ASUPRA RENUNȚĂRII SALE LA PACTUL COMISORIU. — REZILIEREA CONTRACTULUI PRIN JUSTIȚIE. — ART. 1021 CODUL CIVIL.

1° Locatorul care, într'un contract de locațiune sau de arendă, a stipulat un pact comisoriu expres, pentru rezilierea contractului de drept, în caz de neîndeplinirea obligațiilor principale ale locatarului sau arendașului, poate să renunțe la dreptul stipulat în favoarea sa, în specie fiind vorba de interese pur private.

2° Faptul de a primi căștiurile posterior termenelor stipulate în contract, constituie o renunțare la pactul comisoriu expres.

3° În caz de renunțare la pactul comisoriu expres, contractul nu mai este reziliat de drept prin voința părților, ci numai justiția îl poate rezilia, după cererea părții interesate, nefiind admisibil ca o parte să se servească sau nu, când voește, de clauzele stipulate într'un contract, și să revie, fără nici o formă, asupra renunțării sale, atunci când modificările aduse unui contract sunt tot atât de obligatorii pentru părți, ca și clauzele primitive ale contractului, ele fiind rezultatul voinței părților.

Tribunalul,

Având în vedere acțiunea formulată de A. Fondianer contra Ministerului domeniilor având de obiect a se obliga pe Minister să respecte în totul contractul din 12 Februarie 1904 ce a încheiat reclamantul, pentru arendarea moșiei Munții cu cătunul Galu și Pipirigul din Județul Neamț și, ca consecință, să fie obligat Ministerul a lăsa și a repune pe reclamantul Fondianer în deplină folosință a zisei moșii cu execuțiunea provizorie;

Văzând că, în fapt, se stabilește că A. Fondianer luând în arendă dela Ministerul domeniilor moșia Munții cu cătunele Galu și Pipirigul, pe un period de zece ani, începător dela 23 Aprilie 1904, s'a format cuvenitul contract de arendă, în virtutea căruia arendașul a posedat imobilul arendat până la 30 Aprilie anul curent, când s'a închis debitul acestuia către Stat, și dânsul a fost deposedat pe temeiul drepturilor ce Ministerul domeniilor susține că rezultă pentru el din contractul încheiat și condițiunile generale de arendare, arendașul violând dispozițiunile contractului prin neachitarea la timp a ratei arendeii către Stat;

Urmează deci a se examina care sunt drepturile rezultând din contract și condițiunile generale în virtutea

căroră rezultă pentru Ministerul domeniilor dreptul de a deposeda pe arendaș și în ce condițiune urmă ca acest drept să fie executat;

Din dispozițiunile articolelor 122 și urm. și 128 din condițiunile generale, rezultă pentru Stat dreptul de a rezilia contractul de arendare și această reziliere, din termenii întrebunțați, are loc de plin drept, cu derogare la dispozițiunile articolului 1020 din codul civil, fiind ceea ce se numește în doctrină un pact comisoriu expres, fără însă a avea toate caracterele unei condiții exprese rezolutorie;

Intru cât, însă, prin stipularea acestui pact, partea în favoarea căreia s'a convenit clauza, este liberă de a se folosi sau nu de ea, intru cât nu a renunțat la executarea contractului, pe care o poate cere pe toate căile de drept, dreptul său de a cere rezilierea este un drept facultativ pentru exercitarea căruia este absolut necesar o manifestare de voință spre a se putea deduce că acel în favoarea căruia a fost consimțit, a înțeles sau nu să uzeze de clauza rezolutorie; necontestat că în acest caz o cerere în justiție nu e necesară ca în cazul art. 1020, la care părțile au derogat în parte, o manifestare de voință; însă, prin o somațiune sau alt chip legal este trebuitoare pentru ca rezilierea se poată avea loc, soluție pe care legea o admite în caz de vânzare și pe care doctrina o întinde la toate celelalte contracte, făcând aplicațiunea art. 1079 codul civil, și aceasta cu atât mai mult cu cât arendașul putea să-și întemeieze întârzierile pe indulgența locatorului, după cum se va vedea;

Admițând, însă, că din interpretarea art. 122 și 128 din condițiunile generale (la care se referă art. 2 din contract) s'ar putea ajunge la concluzia că pactul comisoriu convenit ar fi o adevărată condițiune rezolutorie expresă, care se aibă de efect desființarea contractului în virtutea clauzei rezolutorie însăși, fără nici o nouă manifestare de voință, totuși intru cât este vorba de interese absolut private, locatorul putând renunța la condițiunea rezolutorie, și dacă aceasta va rezulta neîndoios în fapt, dânsul, în specie Ministerul domeniilor, nu va mai putea uza fără vreo somațiune de dreptul său de a rezilia;

În fapt, se constată că Ministerul domeniilor, încă de la începutul contractului și în tot decursul de patru ani până astăzi, a primit arenda totdeauna posterior termenelor stipulate și câte odată câte două caștiuri la un loc, mulțumindu-se locatorul de a percepe dobânda, conform art. 49 din condițiunile generale;

Considerând că această îngăduială în tot timpul dela începutul contractului și până în momentul deposedării, e o dovadă că a renunțat la executarea riguroasă a pactului comisoriu stipulat, primindu-se arenda în alt chip decât acel convenit în contract;

Că, astfel fiind, dreptul de reziliere fiind pierdut, rămâne locatorului drepturile rezultând din lege, de a cere rezolvirea contractului pe calea justiției, fiind cu totul

inadmisibil ca o parte să se servească sau nu, și când voește, de clauzele stipulate într'un contract, și să revină fără nici o formă, asupra unei renunțări, când modificările aduse unui contract sunt tot atât de obligatorii pentru părți, fiind rezultatul voinței lor;

Că, astfel fiind, Ministerul domeniilor fără drept a deposedat pe reclamant și dar acțiunea este întemeiată;

Că, în ce privește cererea de a se convoca mai întâi creditorii spre a fi consultați, aceasta nu poate avea loc, întrucât aci nu e vorba de o reziliere a contractului cum prevede art. 721 codul comercial, ci de respectarea drepturilor falitului în continuarea executării contractului adoptat de d-l judecător sindic care este repus în toate drepturile falitului;

Că, în ce privește cererea pentru execuțiunea provizorie a sentinței, tribunalul apreciind, găsește că e pericol în întârziere, față cu dispozițiunile art. 129 alin. 8 din pr. civilă și deci este admisibilă.

Pentru aceste motive, redactate de d-l președinte, admite reclamațiunea.

Semnați: S. Cozlovanu, Dionisie Ionescu.

Observație.— Sentința tribunalului Neamț, ce publicăm mai sus, prezintă un interes deosebit. Soluția dată a fost confirmată de Curtea din Iași, secția II, prin respingerea apelului Statului.

Este, în adevăr, de principiu că proprietarul care nu uzează de dreptul ce-i conferă clauza rezolutorie expresă de a nu mai primi caștiurile în urma expirării termenelor de plată, considerând contractul ca reziliat de drept, ci primește chiria sau arenda și după expirarea termenelor stipulate prin contract, perde dreptul de a se mai folosi de clauza rezolutorie expresă, și nu mai are decât drepturile ce izvorăsc din clauza rezolutorie tacită, adică de a pune pe chiriaș sau arendaș în întârziere spre a plăti chiria sau arenda și de a cere rezilierea dela justiție, care, de astădată, este în drept să aprecieze întârzierea și să acorde termene de grație (art. 1021 și 1101 c. civ.). Cas. rom. *Dreptul* No. 71 din 1907 și Bulet. 1907, p. 1463. Vezi și C. București, *Cr. judiciar* No. 66 din 1907; *Dreptul* No. 57 din acelaș an și No. 77 din 1908, p. 633.— *Contră*: Trib. Ilfov, *Dreptul* No. 57 din 1907 (sentință infirmată de Curtea din București).— Renunțarea la pactul comisoriu poate fi expresă sau tacită. Cas. rom. Bulet. 1907, p. 1470 și *Cr. judiciar* No. 76 din 1907; C. Orléans, D. P. 96. 2. 93; Guillaouard, *Louage*, I, 442; Laurent, XXV, 372 urm.— Judecătorii fondului apreciază în mod suveran dacă partea în favoarea căreia se stipulase pactul comisoriu expres, a renunțat sau nu la dânsul. Cas. rom. Bulet. 1894, p. 100. Vezi asupra pactului comisoriu expres (*lex commissoria*), D. Alexandresco, t. VI, p. 98 urm., și autoritățile citate acolo.

S. R.